

**PAPIEŻ FRANCISZEK:
MIŁOŚĆ „UBOGICH” STAŁYM WYZWANIEM DLA CHRZEŚCIJAN**

Morciniec Piotr,
Uniwersytet Opolski (Opole, Polska)

Kiedy kard. Mario Bergoglio SJ wybrany został papieżem, od razu nadano mu przydomek „Papież ubogich” [1], trafnie charakteryzując zarówno jego pontyfikat, jak

i nadrzędne zadanie Kościoła w zakresie świadczenia miłosierdzia wobec bliźnich. Wystarczy wspomnieć „wędrowkę ludów” z ostatnich lat, czy tzw. problem uchodźców, aby zrozumieć, że nie wystarczą doraźne akcje, czy jednorazowa pomoc, lecz konieczne jest szukanie rozwiązań, które potwierdzą prawdę wiary o miłości Boga do każdego człowieka i o wezwaniu każdego chrześcijanina do bezkompromisowej miłości bliźniego.

Szczególna wrażliwość papieża Franciszka na ludzką biedę i praktykowana solidarność z ubogimi wydają się czytelnym znakiem działania Ducha Świętego we współczesnym Kościele i wezwaniem dla wszystkich wierzących [2]. Nie dziwi w związku z tym wyznanie Franciszka w nawiązaniu do wyboru imienia: „w nawiązaniu do ubogich pomyślałem natychmiast o św. Franciszku z Asyżu, [...] który jest dla mnie człowiekiem ubóstwa, pokoju, kochającym i strzegącym stworzenia” [3]. Jak wołanie samego Jezusa brzmia też programowe słowa, wypowiedziane zaraz po wyborze: „Chciałbym Kościoła ubogiego i dla ubogich” [4]. Co zwierzchnik Kościoła rzymskokatolickiego rozumie przez tę miłość, powiedział w mszy św. rozpoczynającej pontyfikat, wskazując na Ewangelię: pragnę „objąć z miłością i czułością całą ludzkość, zwłaszcza najuboższych, najsłabszych, najmniejszych, tych, których św. Mateusz opisuje w sądzie ostatecznym z miłości: głodnych, spragnionych, przybyszów, nagich, chorych, w więzieniu” [5].

Zapytajmy więc jako chrześcijanie: kto jest tym „ubogim”, czy tak radykalne „zapiekowanie się” nim jest rzeczywiście istotą chrześcijaństwa i wreszcie: w czym powinna wyrażać się miłość do wykluczonych i zmarginalizowanych, jeżeli nie ma być pustym sentymentalizmem, ale systemowym rozwiązaniem losu uchodźców i wszystkich „ubogich”.

Istotę dramatu „Kościoła wykluczonych”, jak to nazywa jeden z autorów [6], papież Franciszek przejmująco wyraził w programowej adhortacji *Evangelii gaudium* [7], gdzie znalazł się zarówno pogłębiony „traktat o ubogich”(nr 186-216), jak i przejmujące wołanie: „«NIE! dla ekonomii wykluczenia i nierówności społecznej»». Ta ekonomia zabija. Nie może tak być, że nie staje się wiadomością dnia fakt, iż z wyziębienia umiera starzec zmuszony, by żyć na ulicy, natomiast staje się nią spadek na giełdzie o dwa punkty. To jest wykluczenie. Nie można dłużej tolerować faktu, że wyrzuca się żywność, podczas gdy są ludzie cierpiący głód. To jest nierówność społeczna. Dzisiaj wszystko poddane jest prawom rywalizacji i prawu silniejszego, gdzie można pożera słabszego. W następstwie tej sytuacji wielkie masy ludności są wykluczone i marginalizowane: bez pracy, bez perspektyw, bez dróg wyjścia. Samego człowieka uważa się za dobro konsumpcyjne, które można użyć, a potem wyrzucić. Daliśmy początek kulturze «odrzućnia», którą wręcz się promuje. Nie chodzi już tylko o zjawisko wycisku i ucisku, ale o coś nowego: przez wykluczenie zraniona jest w samej swej istocie przynależność do społeczeństwa, w którym człowiek żyje, ponieważ nie jesteśmy w nim nawet na samym dole, na peryferiach czy pozbawieni władzy, ale poza nim. Wykluczeni nie są «wyzyskiwani», ale są odrzućnieni, są «niepotrzebnymi resztkami»” [8].

Chcąc dobrze zrozumieć pojęcie „ubogi”, które jest w Biblii i nauce Kościoła synonimem wszystkich ludzi zepchniętych na marginesy społeczeństwa, sięgnijmy do Franciszkowego „alfabetu ubóstwa”, z Orędzia na Wielki Post 2014 „Stał się ubogim, aby wzbogacić nas swoim ubóstwem (por. 2 Kor 8,9)”. Warto podkreślić, że już tam Franciszek nazywa troskę o ludzi w nędzy „powołaniem”, na które składa się: „dotrzeć,

dotknąć, nieść, łagodzić”, bo do rozpacz prowadzi „ubóstwo bez wiary w przyszłość, bez solidarności, bez nadziei” [9]. Papież widzi „nędzę materialną, nędzę moralną i nędzę duchową” [10]. Pierwszy oznacza brak podstawowych praw i dóbr pierwszej potrzeby, takich jak żywność, woda, higiena, praca, szanse na rozwój i postęp kulturowy. Mogłoby się wydawać, że z takim ubóstwa najłatwiej można sobie poradzić, wystarczy jednak przywołać dramat setek tysięcy uchodźców, wobec którego zjednoczona Europa ujawnia swoją tragiczną bezradność, aby zrozumieć ogrom zadań wynikających z przewyciężenia nędzy materialnej. Franciszek rozumie doskonale zarówno lęki krajów docelowych uchodźstwa, jak i podstawowe zadanie asymilacji uchodźców, a nie jedynie ich czasowe „przechowanie”. Drugi rodzaj stanowi „nędzę moralną, która czyni człowieka niewolnikiem nałogu i grzechu”. Nędza duchowa sprawia, że człowiek oddala się od Boga i odrzuca Jego miłość, ulegając „pokusie samowystarczalności”: sam mogę siebie zbawić [11].

Mimo iż wydawać by się mogło, że papież Franciszek realizuje „swoją” drogę w podejściu do ubogich, należy podkreślić, iż postępuje on jedynie drogą Ewangelii. Ta droga należy do istoty chrześcijaństwa, bo wynika z nauczania Pisma Świętego i z przykładu samego Jezusa. Przypomnijmy choćby postanowienie Soboru Jerozolimskiego z 49 roku n.e., który jako kryterium autentyczności wspólnoty chrześcijańskiej wskazał troskę o ubogich (por. Ga 2, 10). W doktrynie chrześcijaństwa „opcja preferencyjna na rzecz ubogich” jest ugruntowaną prawdą teologiczną [12]. Papież w adhortacji *Evangelii gaudium* opowiada życiorys ubogiego Jezusa, zaznaczając, że droga Odkupienia „naznaczona jest ubogimi”, a Chrystus utożsamienie się z najsłabszymi [13]. Wyrazem przekonania o konieczności stałej troski o ubogich jest Światowy Dzień Ubogich w Kościele rzymskokatolickim ustanowiony w listopadzie 2016 roku [14]. Teologicznie patrząc, Franciszek przywołuje „Ewangelię miłosierdzia”, którą oddaje słowami Chrystusa skierowanymi do uczniów: „Wy dajcie im jeść!” (Mk 6, 37). Papież wyjaśnia je dwutorowo: konieczna jest współpraca w rozwiązywaniu strukturalnych przyczyn ubóstwa i wspierania integralnego rozwoju ubogich, a do tego należy dodać codzienne gesty solidarności wobec bardzo konkretnych form nędzy, z jaką się spotykamy. Zmiana naszych postaw jest przy tym pierwotniejsza i dopiero praktykowana solidarność prowadzi do skutecznych zmian struktur społeczeństwa [15]. Zarządanie potrzebom do jednak dopiero pierwszy krok. „Prawo do żywności może być zapewnione tylko wtedy, gdy zajmujemy się rzeczywistym podmiotem, to znaczy osobą, która cierpi skutki głodu i niedożywienia”. Nic więc dziwnego, że z całym Kościołem Franciszek domaga się dla ubogich edukacji, dostępu do opieki zdrowotnej, pracy, sprawiedliwych zarobków i poczucia bezpieczeństwa socjalnego, które powiększają poczucie godności własnego życia. Skoro istotą chrześcijaństwa jest miłość do „ubogich”, to należy zrobić wszystko, aby „rewolucja miłości” wobec najsłabszych wciąż przybierała na sile, bo w ten sposób mniej będzie osób zmarginalizowanych. Bo „cierpiącemu człowiekowi Bóg nie daje wyjaśniającej wszystko argumentacji, ale swoją odpowiedź ofiaruje w formie obecności, która towarzyszy historii dobra, łączącej się z każdą historią cierpienia, by rozjaśnił ją promień światła” [16].

Literatura

1. Zob. H. Waldenfels, *Na imię mu Franciszek, Papież ubogich*, Poznań 2013.
2. Szerzej zob.: P. Morciniec, 125. *Papież Franciszek i ludzie z marginesu społeczeństwa*, w: *Čłovek na periferii spoločnosti*, red. Občianske Združenie „Maják nádeje”, Košice 2015, s. 57-80.

3. Franciszek, Przemówienie „*Chciałbym Kościoła ubogiego i dla ubogich*” z dn. 16.03.2013.
4. Rozwinięcie: Papież Franciszek, *Chciałbym Kościoła ubogiego dla ubogich*, Kraków 2013.
5. Homilia Ojca Świętego Franciszka w czasie Mszy św. na rozpoczęcie pontyfikatu, 19.03.2013, https://w2.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2013/documents/papa-francesco_20130319_omelia-inizio-pontificato.html, 5.02.2019.
6. Por. V. Codina SJ, *Kościół wykluczonych. Teologia z perspektywy Nazaretu*, WAM, Kraków 2018.
7. Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie, Watykan 2013.
8. Tamże, nr 53.
9. Franciszek, *Orędzie na Wielki Post 2014 roku*, Watykan 2013, nr 2, [2.vatican.va/content/francesco/pl/messages/-lent/documents/papa-francesco_20131226_messaggio-quaresima2014.html](https://w2.vatican.va/content/francesco/pl/messages/-lent/documents/papa-francesco_20131226_messaggio-quaresima2014.html), 10.01.2015.
10. Tamże.
11. Franciszek, *Orędzie na Wielki Post 2019 roku*, Watykan 2019, nr 3, <https://episkopat.pl/oredzie-ojca-swietego-franciszka-na-wielki-post-2/>, 7.03.2019.
12. Jan Paweł II, Encyklika *Sollicitudo rei socialis*, Watykan 1987, nr 42.
13. Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie, Watykan 2013, nr 197.
14. Franciszek, List apostolski *Misericordia et Misera*, Watykan 2016.
15. Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie, Watykan 2013, nr 188-189.
16. Papież w FAO: *głodny prosi nas o godność, nie o jalmużnę*, „Niedziela” z dn. 20.11.2014.
17. Franciszek, Encyklika *Lumen fidei* o wierze, Watykan 2013, nr 57.